

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ Й ТЕМАМИ

Модуль 1. Основи наукових досліджень

Тема 1.1. Наука і наукові дослідження

Поняття науки. Загальні відомості про суть наукового пізнання. Об'єкт та предмет наукового пізнання. Риси науки. Розвиток науки. Структура і класифікація науки. Організація науки в Україні та підготовка наукових кадрів.

Інтерпретація основних понять наукового дослідження. Види наукових досліджень.

Тема 1.2. Системність у науковому пізнанні

Системний підхід до процесу наукового дослідження. Елементи системи науки. Методологічні основи наукового дослідження. Поняття «метод» та «методологія». Основи методології наукових досліджень. Рівні наукових досліджень.

Тема 1.3. Теоретичні основи організації та проведення наукових досліджень

Структура процесу наукових досліджень. Загальна характеристика етапів наукового дослідження. Етапи наукового дослідження та їх характеристика. Аналіз літератури. Науково-дослідна робота студента.

Тема 1.4. Гіпотези у методології наукових досліджень

Генеza наукової теорії. Гіпотеза як форма розвитку знань. Стадії процесу розвитку гіпотез. Види гіпотез.

Модуль 2. Сучасне політичне дослідження

Тема 2.1. Сутність і зміст сучасного політичного дослідження.

Предмет політології та завдання політичних досліджень. Закономірності політичних процесів та їх теоретичне обґрунтування. Основні етапи політичного дослідження. Структура програми політичного дослідження, зміст її розділів.

Особливості політології як науки, її залежність від методолого-методичного підґрунтя фундаментальних та соціально-гуманітарних наук. Зв'язок політології з філософією, культурологією, психологією, соціологією, соціальною психологією. Перспективи розвитку політичних досліджень.

Тема 2.2. Принципи політичного дослідження.

Об'єктивність. Історизм. Зв'язок теорії з практикою. Систематизація. Квантифікація. Верифікація та фальсифікація. Інтеграція з іншими науками.

Тема 2.3. Визначення методологічного та методичного підґрунтя політичних досліджень

Методологія як стратегія наукового пошуку, що спирається на усвідомлення завдань, методів його проведення, програмних настанов, ціннісних характеристик, нормативів і регуляторів галузі, що вивчається. Сучасні тенденції формування методологічного підґрунтя досліджень у соціально-гуманітарній сфері: шляхи інтеграції та диференціації. Історичне та гносеологічне коріння розмаїття методологічних підходів до дослідження політичних процесів та навчально-виховної діяльності. Проблема вибору методології дослідження як проблема творчої волі науковця.

Мета і робоча гіпотеза дослідження як системоутворюючі фактори при формуванні його методологічного підґрунтя. Взаємопов'язаність методології, мети, робочої гіпотези і завдань дослідження.

Модуль 3. Методологічні підходи до політичних досліджень

Тема 3.1. Системний підхід до політичних досліджень

Сутність системного підходу до політичних досліджень та історія його виникнення і розвитку. Метафізичне та діалектичне коріння (Лао-цзи, Аристотель, Г. Гегель, Г. Спенсер). Виникнення методології системного підходу як спроби диференціації закономірностей, що діють у різних системах на підставах аналізу ступенів їх ізоморфізму та гомоморфізму. Л. фон Берталанфі, Р. Акофф, Ф. Емері, Е. Юдін, М. Каган, В. Афанасьєв та ін.

Стадії здійснення системного підходу щодо дослідження політичних явищ і діяльності. *Структурний аналіз* та його завдання стосовно вивчення компонентів системи як необхідних і достатніх, встановлення зв'язків між ними та співпорядкованості. *Функціональний аналіз* і його складові: внутрішнє функціонування системи (взаємодія підсистем і елементів), зовнішнє функціонування системи (обмін інформацією, енергією, адаптація, взаємна рецептивність, взаємна детермінація тощо).

Сфери доцільного застосування системного підходу в політичних дослідженнях – галузі системного (комплексного) вивчення таких предметів, як: індивід, особистість, індивідуальна діяльність, співдіяльність, поведінка, соціальна дія, психологія індивіда (і будь-яка компонента психології), психологія груп, спілкування, управління, маніпулювання, соціуми будь-яких рівнів, культура і її підсистеми, політичні системи і їх підсистеми, знакові системи, соціальні комунікації, будь-який соціальний інститут.

Тема 3.2. Біхевіористська методологія та її застосування у політичних дослідженнях

Походження біхевіоризму (концепції научіння) як загального методу для дослідження поведінки систем типу «black box». Вигоди й

небезпеки від ігнорування внутрішніми чинниками, що впливають на поведінку систем, включаючи соціальні. Праці І. Павлова, Д. Уотсона, Б. Скіннера та ін. науковців. Опора методології на передбачуваність реакцій систем певного типу на подразники певного типу.

Особистість як результат взаємодії індивіда з навколишнім середовищем, у якому він навчається здійснювати дії, адекватні очікуванням оточення. Досвід використання положень біхевіоризму в соціальному управлінні, політичному керівництві.

Зв'язки методології біхевіоризму з досягненнями нейрофізіології та психології; похідність інструментарію. Намагання перенести загальні принципи реактивної поведінки живої матерії на соціальний організм. Біхевіористська теорія мотивації соціальної поведінки через задоволення базових потреб індивіда або ж блокування задоволення цих потреб за допомогою відповідних санкцій. Галузі застосування біхевіористської методології у дослідженні політичних процесів.

Тема 3.3. Когнітивістська методологія та її застосування у політичних дослідженнях

Джерела виникнення когнітивістського підходу до вивчення соціально-гуманітарних проблем. Міждисциплінарні зв'язки між соціологією, психологією, соціальною психологією та культурологією.

Типології соціальної поведінки залежно від ставлення до себе й світу та методики, пов'язані з їх використанням (Дж. Роттер та ін.).

Проблеми політичного і взагалі соціального управління, що впливають з різницею рівнів когнітивної складності об'єктів управління і когнітивного дисонансу. Методики вивчення когнітивної складності, когнітивного дисонансу та шляхів зняття останнього.

Розвиток ідей когнітивізму П. Бурдьє. Впровадження понять «культурний капітал», «соціальний простір» у когнітивістську методологію.

Галузі застосування когнітивістського підходу: вивчення процесів управління складноструктурованими соціальними об'єктами (зі структурними одиницями різного ступеня когнітивної складності); соціальна взаємодія у полі влади (включаючи політичну); процеси засвоєння та відтворення культурного капіталу (включаючи наuczіння).

Тема 3.4. Фрейдистська і неофрейдистська методологія та її застосування у політичних дослідженнях

Виникнення фрейдистської методології як спроби віднайдення глибинних мотивів індивідуальної та соціальної дії (діяльності).

Базові гіпотези психоаналізу та їх опрацювання З. Фрейдом, К. Г. Юнгом, А. Адлером, К. Хорні, Х. Саллівеном, Е. Фроммом та ін.

Важливість витлумачення фрейдизмом захисних механізмів психіки (витіснення, раціоналізація, заперечення), формування захисних реакцій (проекція, інтелектуалізація, заміщення) для трактування і дослідження сутності соціальних явищ та соціальної діяльності.

Юнгіанство та формування концепції колективного неусвідомленого. Методологія дослідження колективного неусвідомленого. Психодіагностичний інструментарій, розгорнутий К. Г. Юнгом та його послідовниками.

Особливості інструментарію психоаналізу – багатоманітність методики психодіагностики.

Галузі застосування психоаналітичної методології у політичних дослідженнях: вивчення мотивації індивідуальної та соціальної діяльності; здійснення психологічної та соціокультурної типізації, вивчення рівнів компетентності у різних відгалуженнях соціальної практики.

Тема 3.5. Функціоналістський підхід та його застосування у політичних дослідженнях

Функціоналістський підхід як узагальнення Т. Парсонсом та Р. Мертоном попередніх набутоків «розуміючої соціології» та культурології.

Зіставлення понять соціальної дії та соціальної функції. Структурно-функціональний аналіз суспільства та суспільних явищ як підґрунтя для загального аналізу системи суспільства.

Складові системи суспільства та принципи їх функціональної взаємодії.

Функції системи суспільства в цілому: адаптації до оточення, інтеграції підсистем і елементів, ціледосягання, збереження структурного зразка і системи в цілому.

Специфіка інструментарію дослідження, що впливає з методології функціоналізму – особлива роль культурологічних методів та зіставлення наслідків їх застосування із соціологічними та соціально-психологічними вимірюваннями.

Сфери застосування методології функціоналізму. Її цінність, насамперед, для досліджень нормативного морфогенезу, відтворення продуктів духовної культури, а відтак – науки й освіти.

Тема 3.6. Міждисциплінарний підхід у політичному дослідженні. Соціологічні методи в політичних дослідженнях. Історичні методи в політичних дослідженнях

Соціологія як фундаментальна база наук про суспільство.

Емпіричні методи отримання політичних знань. Анкетування, стандартизоване інтерв'ю, технологія вибірки, вивчення документів. Спостереження. Контент-аналіз, соціометрія, експеримент (моделювання), експертні оцінки. Застосування методів соціології в межах політичних наук.

Політологія та історія як паралельні дисципліни. Прийоми застосування дослідницьких методів класиків історичного аналізу політичних явищ.

Метод історичних кореляцій та аналогій. Метод історичної експлікації.

Особливості історичних методів дослідження, що пов'язані з опорою на масиви вторинних документів. Методика опрацювання вторинних документів у межах історичного дослідження.

Модуль 4. Результати наукового політичного дослідження

Тема 4.1. Обробка та оформлення результатів наукового політичного дослідження

Методи зведення й обробки результатів наукових досліджень. Табличні та графічні методи зведення результатів політичних досліджень. Статистичні методи обробки результатів політичного дослідження. Форми узагальнення результатів досліджень. Складання текстів, що описують результати політичних досліджень.

Тема 4.2. Етика науковців

Етичні проблеми в емпіричних дослідженнях. Проблема достовірного викладення отриманих результатів. Конфіденційність дослідницьких даних. Етичні аспекти співробітництва в ході дослідження. Вплив на результати дослідження спонсорів дослідницького проекту. Відповідальність дослідника за оприлюднені результати дослідження.